Bijlage bij *Lampas* 48.3, 2015

MARIJNE DE FERRANTE EN CHRISBERT VAN MOURIK

Actualiseren met leerlingen

Naar lessen van betekenis

Opdracht

Hieronder volgt een voorbeeld van een opdracht die kan worden uitgevoerd na het lezen van delen van Ilias, boek 1. Dit is het materiaal voor de leerlingen. Voor Fase 4 kan de docent vooraf een keuze maken en het materiaal daarop aanpassen.

Achilles en Agamemnon

Opdracht na het lezen van Ilias boek A (verzen *8-100, 101-187, *188-247, de samenvatting van vervolg tot aan boek 6, boek 6.237-312; dit zijn delen van het CE-pensum 2015).

Fase 1: Informatie verzamelen uit de tekst

in groepen van max. 4

In de Ilias zijn de personages op allerlei manieren bezig zaken gedaan te krijgen of anderen aan hun kant te krijgen.

1. Verdeel de tekstdelen over de groep en inventariseer individueel hoe de personages in jouw passage te werk gaan om invloed te krijgen of te houden. Wat zeggen ze, wat doen ze? Naast Agamemnon en Achilles kun je ook Zeus, Odysseus, Athene of Hektor bestuderen.

Fase 2: Verzamelde informatie in categorieën verdelen

in dezelfde groepen

2. Ieder brengt de informatie in die hij/zij over de personages heeft verzameld. Op basis van de manier waarop elk personage zich gedraagt, kun je hem of haar typeren. In mentoraatsprogramma's en managementtrainingen wordt vaak gebruik gemaakt van het onderscheid tussen 'een leider zijn' en 'de baas zijn' (zie kenmerken in schema). In welke categorie zou je de personages plaatsen en waarom? Gedragen ze zich in de ene passage anders dan in de andere?
3. Misschien is nog een andere categorie (typering) nodig? Formuleer dan de kenmerken die bij de derde en/of vierde categorie horen.

Baas	**Leider**	
Afhankelijk van autoriteit	Afhankelijk van de verdiende goodwill	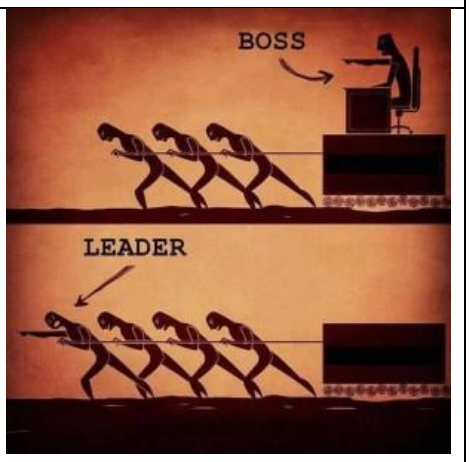
Inspireert met angst	Inspireert met passie en enthousiasme	
Vooral 'ik'-gericht	Vooral 'wij'-gericht	
Zoekt naar schuldigen	Zoekt naar oplossingen	
Stuurt bij voortduring	Coacht bij voortduring	
Deelt taken uit	Geeft richtingen aan	
Zegt dat je op tijd moet zijn (verplichtingen)	Leert je de tijd voor te zijn (verantwoordelijkheden)	

Fase 3: Klassikaal categorieën vaststellen

4. We inventariseren hoe verschillende groepen de personages hebben getypeerd. Onderbouw elke typering met argumenten ontleend aan de tekst en aan de kenmerken per categorie.

Fase 4: Het eigene en het vreemde

Elk groepje krijgt een persoon uit de moderne tijd toegewezen. Als hulpmiddel ontvang je een informatiebron. Geef antwoord op de volgende vragen:

5. Op welke manier heeft jouw persoon macht of gezag?
6. Probeer te achterhalen waarop het aanzien dat hij of zij geniet, gebaseerd is.

Je docent zal nu iets meer vertellen over de verschillen tussen een *guilt*- en een *shameculture*. Ter afronding voeren we een gesprek in de klas over de vragen:

7. Wil jij een leider zijn? En wat voor leider dan? Waarom?
8. Hoe wil jij als leerling of ondergeschikte door een leider behandeld worden? Waarom?
9. In hoeverre hangt jouw voorkeur af van de omstandigheden?

Verwijzingen naar lesmateriaal en achtergrondliteratuur

De onderstaande lijst bevat twee soorten bronnen: teksten die ook geschikt zijn voor leerlingen en gebruikt kunnen worden als lesmateriaal (aangegeven met LM) en bronnen die achtergronden bieden en inspirerend kunnen zijn voor het ontwerpen van lessen actualisatie.

Adema, S. 2014. 'Caesar, de spindoctor van Caesar'. Zie: www.quamlibet.nl (LM)

Bekker, R. et al. 2008. *Een andere wereld/de wereld van de ander*, Enschede. (LM)
Dit is het eindproduct van een VCN-project m.b.t. actualisatie. De heldere inleiding en het bijbehorende lesmateriaal zijn beschikbaar via: http://www.slo.nl/voortgezet/tweedefase/vakken/klassieke_talen/andere_wereld_2008/

Bekker, R. 2012. *Handreiking schoolexamen Klassieke Talen VWO*, Enschede. (LM)
In bijlage 2A een beschrijving van leerdoelen m.b.t. een brief van Seneca en in bijlage 3 een lesopzet integratie tekst/cultuur bij Herodotus. In bijlage 5 een lessenserie van Evelyne Vos met het thema schoonheid. Zie http://www.slo.nl/organisatie/recentepublicaties/handreikingschoolexamenklassieketalen/

Boter, G. 2007. 'Utopia', *Lampas* 40, 343-352.

Deresiewicz, W. 2010. 'Wat is een vriend nog? Over Achilles en Patroklos, Goethe en Schiller en Facebook', *De Groene Amsterdammer* (28 januari 2010).

Dohmen, J. 2007. 'Epicurus´ geluksleer in een hedonistische tijd', *Lampas* 40, 165-180.

Don, C. 2010. 2010 'Oud is uit. De loden last van een eeuwige jeugd', *De Academische Boekengids* 81, 5-8.

Fisser, C. en P. Verhoeven. 1993. 'Hoe pakken we Cicero aan?', *Lampas* 26, 266-275. (LM)

Gerbrandy, P. 2012. 'Kweek voortreffelijke leiders', *Trouw Letter & Geest* (1 september 2012). Boekrecensie over *Aristoteles: Politica. Uit het Grieks vertaald door Jan Maarten Bremer en Ton Kessels*. Historische Uitgeverij, Groningen.

www.gymnasia.nl
Op deze site vindt men inhoudelijk zeer goed uitgewerkte modules onder de volgende titels: het geheugenpaleis, retorica, woede, topoi, literatuur en leven na de dood. (LM)

Janse, S. 2013. 'Het beest loslaten of temmen?', *Trouw Letter & Geest*, (7 september). Een artikel over Stoa, hedonisme en Calvinisme.

Jukema, J., H. Leliveld en G. van der Niet. 2013. *Odysseus aan de Maas / Op het kompas van Odysseus*, Rotterdam. (LM)

Kemper, J.A.R. 2005. 'Livius voor coaches: redevoeringen van generaals bij Livius', *Lampas* 38, 364-392.

Leliveld, H. 2014. ‘ Verdriet’, *VCN-Bulletin* 157, p.22. (LM)
Over oorlog.
Mooij, S. en T. Tieleman. 2007. ‘Diogenes van Oenoanda in de klas’, *Lampas* 40, 181-192.
De Mul, J. 2008. *De domesticatie van het noodlot*, Kampen.
Hierin het hoofdstuk ‘Van Antigone naar Hirsi Ali’.
Pels, D. 2013. ‘Patatburgers en volksvleiers opgelet: Aristoteles is terug’, *De Gids* 2013.3, p.31-32.
Sandel, M. J. 2010. *Rechtvaardigheid*, Kampen.
Hierin hoofdstuk 8 ‘Wie verdient wat?’ over Aristoteles met onder andere een paragraaf over ‘Rechtvaardigheid, *telos* en eer’ en vergelijkingen tussen toen en nu.
Schrijvers, P. 2002. ‘Romeinen: weg van het genot!’, *Wijsgerig perspectief*, oktober 2002, p.27-37.
Over Lucretius.
Schuyt, C.J.M. 1995. ‘‘Het was niet Zeus van wie dit bevel is uitgegaan.’ Sophocles’ Antigone als locus classicus van burgerlijke ongehoorzaamheid’, *Lampas* 28, 236-249.
Schuyt vergelijkt het handelen van Antigone met de hedendaagse opvattingen over protest tegen het bevoegd gezag. Het gaat hier om de betekenis van ‘burgerlijke ongehoorzaamheid’ als een tragisch conflict.
Tieleman, T. 2005. ‘De actualiteit van de antieke deugdenethiek en levenskunst’, *Lampas* 38, 81-86.
van Turnhout, M. 2015. ‘De tragedie is gedemocratiseerd. Interview met Jos de Mul’, *Trouw*, (10 januari). (LM)
Ter gelegenheid van de heruitgave van De Mul’s *De domesticatie van het Noodlot* in 2014.